

Ժ Ա Ռ

ՈՐ ԱՍՈՒԱԾ Է ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ԱՒԵՏՄԱՆ ՏՕՆԻ ՕՐԸ:

«Մեծացնի՛ իմ անձս Տիրոջը. և իմ
հոգիս ուրախացաւ իմ Փրկիչ Աստու-
ծովս. ինչու որ նայեցաւ իւր աղախնոյ
խոնարհութեանը» (Ղ. 4. Ա. 46—48):

Այս խօսքերը՝ սուրբ Կուսի պատմասխանելու զգացմունքն
էին, երբ որ սուրբ Նղիսարէթ անուանեց նորան Տէրը իւր:

Տօնելով այն օրն, որոյ մէջ Մարիամ սուրբ կոյսն Աստուծոյ
մայր դարձաւ, մենք չենք գտնիլ, եղբայրք, մեր մտածութեան
համար աւելի խրատական և աւելի մեր սրտին մօտիկ բան,
քան թէ Աստուածամօր խոնարհութիւնն՝ «բովելեալ նայեց իւր
աղախնոյ խոնարհութեանը»:

Ներկայ իրողութեան պատմութեան մէջ երևում է արդեօք
այդ խոնարհութիւնն, Այո՛, և շատ պարզ կերպով: Երբ որ
հրեշտակն կանգնեց Նորա առաջն ու ասաց թէ՛ «Եւաքայի՛ր,
ընդհատ լցուածի, Տէրը Քեզ հետ է՝ օրհնած էս Դու՝ անանի Ռէլ,
Նա՛ որ թէ հրճուեցաւ, լսելով այդպիսի սիրտ ուրախացնող
ողջոյնն, այլ շփուեցաւ: Ի՞նչ է այս շփութիւնը, եթէ ոչ խո-
նարհութեան նշան: Յետոյ, երբոր հրեշտակը Նորա առաջն
էր բերում իրանից ծնուելու Որդւոյ մեծութիւնն ու փառքն,
ասելով թէ «Նա ինչի՛ մէջ է Բարձրելոյ Որդի ինչպէ՛ս ու իրայ նորան
Տէր Աստուծոյն իւր հօր Դուռի ախար, ու ինչպէ՛ս Գաղիլեայ
քանը Ռէլ յաւիտեան և Նորա Բարձրաւորութեանը վերջ ինչի՛ն», Նորա
միտքը հրեշտակի այս մեծ գովեստներովը չզբաղուեցաւ, այլ
տարակուսութեան մէջ ընկաւ, մտածելով թէ ինչպէ՛ս կարելի
կլինի իրան յղանալը գուշակուած Որդւոյ, ինչպէ՛ս ինչի՛նն այս,
քանի որ հարկ չգնահատեմ, ասաց Նա հրեշտակին: Այդ Նորա ասած
խօսքն էլ՝ ինչ է, եթէ ոչ խոնարհութեան նշան:

Բայց բաւական է այսքանն, որ այսօրուան կարգացուած Ա-
ւետարանի մէջ տեսնենք Մարիամ սուրբ կուսի խոնարհու-
թիւնը: Սկսենք մտածել այդ բանի վերայ:

Խոնարհութեան Դաստիարակը նոյնն է, որ սորվեցնում է հե-
ղութիւն էլ, Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոսն է, որ ասում է թէ՛
ինչի՛նն «բովելեալ», որ հեղ է՝ ու խոնարհ «բարձր»: Խոնարհութիւնն ու

Հեղութիւնը մեր երկու ուղեկիցներն են գէպի Աստուծոյ արքայութիւնը դիմելու ճանապարհի մէջ, և այնքան նման են իրարու, որ շատերը սխալվում են, մէկի անունը միւսին տալով. այնքան անբաժան են միմեանցից, որ, ինչտեղ որ մէկն է, այնտեղ էլ է միւսը. քայց երկուսն էլ ոչ պակաս անհրաժեշտ են մեզ համար. ինչու որ փրկութեան ճանապարհն ոտ դնողներն առանց խոնարհութեան և հեղութեան, շուտ են մոլորվում ճանապարհից ու կորչում են հպարտութիւնից և անձնասիրութիւնից:

Ինչպէս որ հեղութիւնն ստացվում է Փրկչի խաչի վարժատան մէջ, այնպէս էլ խոնարհութիւնն ստացվում է նոյն տեղը: Աղամից մենք ժառանգեցինք անհնազանդութիւնից ու ինքնակամութիւնից յառաջ եկած հպարտութիւն. իսկ մեր Փրկչից պիտի սովորինք խոնարհութիւն: Ինչի՞ մէջն է տեսնում Քրիստոս խոնարհութիւն, և ի՞նչ փորձեր է մեզ առաջարկում խոնարհութիւնն ուսումնասիրելու: Քրիստոսի տրուած ուսմանը համեմատ՝ խոնարհութիւնը կայանում է իւր անգորութիւնն ու անկարողութիւնը, իւր սխալականութիւնն ու մեղանշականութիւնը ճանաչելու մէջ, Աստուծոյ և մարդկան առաջ նուաստանալու մէջ: Եւ բոլոր Նորա երկրաւոր կեանքն ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ ամբողջ մի ուսումն ծայրացեալ նուաստութեան. և բոլոր Նորա գործերն ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ գերազանց խոնարհութեան կատարելագոյն օրինակներ: Այսպէս, — Աստուծոյ մարդանալը, բոլոր արարածոց Տիրոջ իւր վերայ ծառայի կերպարանք ընդունելն, ուտելիքի և ըմբելիքի մէջ կարօտութիւն քաշելը Նորա, Որոյ ձեռին են ամենայն բարիքն աշխարհիս, չարչարուիլն ու մեռնիլը Նորա, որ կեանքի աղբիւր է, — կատարեալ և ծայրագոյն նուաստութիւն չէ՞ արդեօք: Սուրբերի Սուրբի մեղաւորաց մէջ ապրելը, թագաւորների Թագաւորի և տէրերի Տիրոջ վարուիլը Նորանց հետ, ինչպէս իւր ընկերների և եղբայրների հետ, աստուածային Ուսուցչի լուսնալն իւր աշակերտաց ոտներն, նախատինք ընդունելն, ապտակուիլը Նորա, որ երկնաւոր Հօր փառաց ճառագայթն է, միթէ ամենամեծ խոնարհութիւն չէ: Բայց ի՞նչ եմ ասում: Յիսուս Քրիստոս բոլորովին խոնարհութիւն է, օրօրոցից սկսած մինչև իւր գերեզմանն, մսուրից սկսած մինչև խաչի վերայ

բարձրանալն: Ուրեմն սովորենք, եղբայրք, գնալ Յիսուսի Քրիստոսի տուած օրինակովն Աստուծոյ և մարդոց առաջ, կենսակիր խելամտութիւնով ճանաչելով մեր անարժանութիւնն և բոլորովին մոռանալով մեր պատիւն, մեր շահերն մեր վայելչութիւններն ու զուարճութիւները, սորվենք ուրեմն սուտ պարծանքի ու փուչ փառքի ետեւից չընկնել և չմեծամտել մեր իմաստութեամբն՝ եթէ ունինք, մեր գեղեցկութեամբն՝ եթէ մեզ պարգեւած է, մեր հարստութեամբն՝ եթէ լցուած ենք, և մինչև անգամ մեր բարեպաշտութեամբն եթէ սիրելի է մեզ, կարճն ասեմ, սորվենք խոնարհ լինել:

Եւ յիրաւի, ինչպէս խոնարհ չլինինք, երբ որ ոչ մի բան չունենք, որով կարողանայինք պարծենալ թէ՛ մերն է: Մեր խելքի գերազանց ընդունակութիւններովն արդեօք պիտի պարծենանք. մերը չեն: Մեր հոգւոյ վսեմ զգացմունքներովը. դարձեալ մերը չեն: Մեր մարմնոյ ուժովն, ամրութիւնովը, գեղեցկութիւնովը. — էտոնք էլ մերը չեն. *ամենայն արարած և ամենայն պարգեւ*, ասում է սուրբ Առաքեալն Յակովբոս, *է վերահաս էն իջած, լուսոյ Հօրից*: Նա է բաժանում տաղանդներ, ամեն մէկին՝ իւր ունեցած ուժի չափով: Այս էլ ասենք. կարող ենք արդեօք մեր մօտը պահել միշտ Աստուծոյ տուրքերն ու գործածել, ինչպէս որ մեր սիրտը կուզի: Մեր ուժերը թուլանում են, պակասում են, մեր ընդունակութիւնները բթանում են, գեղեցկութիւնը թառամում է, — և այս ամեն բանը լինում է ընդդէմ մեր կամքին: Պարծենանք արդեօք մեր գիտութիւններովն ու հմտութիւններով, մեր արժանաւորութիւններովն ու մեր ունեցած գանձերով: Աշխարհի *իմաստութիւնն յիմարտութիւն է Աստուծոյ առաջ*. պատիւն ու փառքը այսօր գալիս է, ունենք, վաղը գնում, պակսում է. հարստութիւնն այնպիսի մի բան է, որ կապտահի կրակի ու ցեցի: Ի՞նչ չունէր արդեօք Սողոմոն իմաստունն. իմաստութիւն էլ, հարստութիւն էլ, զօրութիւն էլ, փառք էլ, — մի խօսքով այն ամենայն բանն, ինչ որ միայն կարող է համարուիլ աշխարհիս վերայ մարդուս մեծութիւնն, նա ամենայն բանի տէր էր. սակայն նա չի ծածկում, այլ պարզ ասում է թէ՛ այս ամենն էլ ունայնութիւն է: Ե՛լ ինչ. պարծենանք արդեօք մեր առաքինութիւններովն: Ա՛խ, եթէ յառաջ չեն գալի մեր խոնարհութեան հոգուց, փայլուն մոլոր-

թիւններ են միայն: Սուրբ Աւետարանի մէջ յիշուած փորի-
սեցին թվում է իւր ունեցած շատ բարի գործերն, — և ի՞նչ
ստացաւ նա արդեօք ինքն իրան գովելուցը. այն եղաւ իւր
շահն, որ ոչ միայն չարդարացաւ, այլ և դատապարտութիւն
ընդունեց, ինչու որ իւր աղօթքն անգամ իւր համար մեղք
դարձաւ:

Ի՞նչպէս խոնարհ չլինինք, երբոր աշխարհս ինքն էլ պէտք
եղած իրաւունքը տալիս է խոնարհութեան: Օրինակի համար՝
վեր առնենք երկու փառաւոր և անուանի մարդ, մէկը՝ լինի
քրիստոնէական խոնարհութեամբ լցուած, իսկ միւսը՝ սատա-
նայական հպարտութեամբ: Ո՞րը նորանցից աւելի շատ կգրաւի
մեր սէրն ու յարգանքը, հաւատարմութիւնն ու անկեղծու-
թիւնն: Անկասկած՝ խոնարհն: Աչքներիս առաջն ունենանք
երկու մուրացիկ աղքատ, որոնցից մէկը խնդրում է ողորմու-
թիւն սիրտ շարժող խօսքերով, իսկ միւսը՝ մեծամտութեամբ
մի տեսակ պահանջմունք անելու կերպով: Ո՞ւմ կկարեկցենք
ու կօգնենք: Կարծեմ՝ խոնարհին:

Ի՞նչպէս խոնարհ չլինի մարդս, երբոր խոնարհութիւնն է
իսկապէս գնահատում բոլոր մեր կատարելութիւններն ու
առաքինութիւններն: Խոնարհութիւնն, ոչնչացնելով մեր անձ-
նասիրութիւնը, մեր կատարելութիւններին ու առաքինու-
թիւններին մաքրութիւն ու սրբութիւն է տալի: Այն ժամա-
նակ մարդս բոլոր իւր սեպհական ընդունակութիւններն և
ուժերը խորին երախտագիտութեամբ վերագրում է աշխար-
հաց Հօրն, և ամենեւին չի բարձրամտում նրանցով, այլ իբրեւ
հաւատարիմ ծառայ, որ ստացել է իւր Տիրոջից հինգ քանքար,
ամենայն ջան ու ճիգ գործ է դնում էլի հինգ քանքար վրան
շահել: Բայց այս իւր շահած քանքարներն, որ իւր աշխատու-
թեան ու ջանքի պտուղն են, նորան չեն հպարտացնում, այլ
աւելի խոնարհ պահում, նման ծղօտի վերայ գտնուած այն
հասկերին, որոնք քանի աւելի են լցվում այնչափ աւելի են
ցածրացնում իրանց գլուխը: Եթէ ունի իմաստութիւն, այդ
իմաստութիւնը իւր ծագմանը հայելով՝ «—բէ է (մաքուր է),
իւր գործերին հայելով, խաղաղաւէր է, հեղ է, հլու է, լի է «լու-
սաւորեա՞մք և բարի պատգամներով: Եթէ զարդարուած է առաքինու-
թիւններով, խոնարհութեան ու հեղութեան առաքինութիւն-

ներով, Տէրութեան պատուիրանին համեմատ թէ՛ Վեհապետաց արքայ, ինչ է Գործող յանդիման: Դաւով առճարը նա մաքսաւորի նման՝ Աստուծոյ մեծութեան սեղանից հեռու է կանգնում, բայց հենց այդ հեռու կենալովը, մօտենում է Նորան: Նորա խոնարհութիւնը նման է երկրիս խոր տեղերին, ուր որ աւելի գանձեր են ծածկւում, քան թէ նորա երեսը. նման է ցածր ընկած հովտին, ուր որ կանաչ խոտ աւելի է բուսնում, քան թէ սարերի ու բլուրների վերայ: Նա չի պարծենալ իւր ոչ մի առաքինութիւնովը, մինչդեռ իւր մէջը կարելի է գտնել շատ առաքինութիւններ:

Խոնարհութիւնը՝ իրանից բարձր մարդոց առաջ կեղծ կերպով իրան նուաւտացնել չէ, որ գործ է ածւում որ և իցէ շահասէր նպատակի հասնելու համար. հարկադրուած մի դրութիւն չէ, որ նորա ազատ գործունէութեանը արգելք լինի, ընթացք չտայ. նենգամիտ խոնարհութիւն չէ, որ ամբարտաւանութիւնիցն էլ վատ է: Խոնարհութիւնն՝ այն սիրելու արժանի՝ զգացմունքն է, որով մարդս «բեռերին իրանից աւելի լաւ է համարում», իսկ իրան ամենիցը ստոր և վատ մարդու տեղ — մեղաւորներից առաջինի տեղը դնում: Խոնարհութիւնը պատրաստ և յօժարակամ լինելն է, ամենեցուն պաշտօնէայ և ծառայ քառնալ, Աստուծոյ պատուիրանին համեմատ թէ՛ «վեր յեր Բեզը ուղում է առնից Բեթը լինել, լինի ձեր պաշտօնեան, և «վեր ուղում է առաջինը լինել, լինի ձեր ծառայ: Այս առաքինութիւնն աւելի սիրելի է լինում, երբ տեսնւում է բարձր և շատ արժանաւոր մարդոց վերայ: Այն մարդն, որ օժտուած է բնական ձիրքերով, լցուած է երկրաւոր բարիքներով, վեր դասուած ու մեծ կարգուած է հասարակական շրջանի մէջ շատ ուրիշների վերայ, բայց ոգեւորուած է ճշմարիտ քրիստոնէական խոնարհութեամբ իւր բոլոր գործերի մէջ դէպի իւր նման մարդիկն, առանց զանազանութիւն գնելու նորանց կոչմանն, ինչ վիճակից ու դասակարգից լինելուն, — քրիստոնէական աշխարհի մէջ մեծ ու մխիթարական մի երևոյթ չէ՞ արդօք: Կարելի է, կասեն ոմանք թէ՛ դժուար է գերազանց կատարելութիւններ ունենալ, ու չճանաչել իւր պատիւը, զարգարուած լինել բարձր արժանաւորութիւններով — ու չզգալ՝ թէ ունի, փայլել մեծամեծ առաքինութիւններով և չզուարճանալ

նոցա գեղեցկութիւնով: Իսկ ի՞նչպէս Պօղոս առաքեալը ըն-
տրութեան անօթ լինելով շնորհաց և Քրիստոսի բնակարան,
իւր համար ամենամեծ բաւականութիւն էր համարում, պար-
ծենալ իւր տկարութիւններովն, և դեռ ևս երկրիս վերայ
եղած ժամանակն արժանացած լինելով մինչև երրորդ երկինքը
վերանալ, իրան առաջին մեղաւորն էր համարում: Ինչ որ
արել է մեզ նման կրից ենթակայ մարդը, նոյնը կարող ենք անել
և մենք, եթէ միայն չենք լսիլ մեր անձնատիրութեանը:

Եայց քեզ համար բաւական է այսչափ համոզուիլդ, ու խո-
նարհասիրա՞ քրիստոնեայ, որ խոնարհութեան մէջ մնաս։ Ս'իշտ
հետեւի՞ր անսայթաք կերպով ամեխոնարհ Յիսուսին. և դու
կհասկանաս իսկապէս խոնարհութեան զօրութիւնն ու մեծու-
թիւնը, — կհասկանաս ու կասես իմաստնոյ հեա թէ՛ յիրաւի
խոնարհներին է Տէրը փառքի մէջ հաստատում. ամէն։

(Թ. Մ. Հ. Ռ. - - -) Կարապետ Գ. Տէր Յակովբեանց Աղայի.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՐՄԵԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՈՐԱ ՀԱՄԱԹՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆ*):

Ներկայումս մարմնամարդութեան արուեստ հնարող և նորան մանկա-
վարժական բարձր նշանակութիւն տուող համարումէ գերմանական ազգ,
որն նոր ժամանակի բոլոր կուլտուրական ազգերին օրինակ եղաւ, սակայն
դրանով մենք չըպիտի կարծենք որ միմիայն դրա փառքն ու պատիւը գեր-
մանական ազգին է պատկանում, քանի որ միւսնոյն մտքով և նոյն նշա-
նակութեամբ գործ էին գնում հին Յոյները մարմնամարդութիւն նախա-
քրիստոսեան ազգերի համար, ինչպէս այժմ գերմանացիները. նոքա եղան
իսկապէս առաջին զարկ տուող նոր մարմնամարդութեան զարգացման:

Յոյները շուտով հոգու և մարմնի միմեանց հետ ունեցած կապակցու-
թեան դիտակցութեան հասան և այնուհետև այդ՝ հեղինական տեսութեան
հիմունք եղաւ, որով մի առողջ հոգի առանց առողջ մարմնի մի թերի
բան էր, ուստի երկուսն ևս որպէս ուսուցման և կրթութեան առարկայ
աչքի առաջ պէտք էր ունենալ:

(*) Յօդուածիս վերաբերեալ նիւթը քաղած եմ Շմիդի գերմ. մանկավարժական
ձեռնարկի Բ. հատորից: